

Fericirile. Despre rînduiala răsturnărilor, Matei 5:1-

Celor doi, cei mai buni prieteni,
 Sebastian T și Sebastian V.,
 care au răsturnat, prin Duhul,
 multe lucruri în viața mea,
 pentru a le pune în rost

Matei 5:1 Cînd a văzut Isus noroadele, S-a suit pe munte; și după ce a șezut jos, ucenicii Lui s-au apropiat de El.

2 Apoi a început să vorbească și să-i învețe astfel:

3 Ferice de cei săraci în duh, căci a lor este Împărăția cerurilor!

4 Ferice de cei ce plîng, căci ei vor fi mîngîiați!

5 Ferice de cei blînzi, căci ei vor moșteni pămîntul!

6 Ferice de cei flămînzi și însetați după neprihănire, căci ei vor fi săturați!

7 Ferice de cei milostivi, căci ei vor avea parte de milă!

8 Ferice de cei cu inima curată, căci ei vor vedea pe Dumnezeu!

9 Ferice de cei împăciuitori, căci ei vor fi chemați fii ai lui Dumnezeu!

10 Ferice de cei prigonîți din pricina neprihănirii, căci a lor este Împărăția cerurilor!

11 Ferice va fi de voi cînd, din pricina Mea, oamenii vă vor ocări, vă vor prigoni, și vor spune tot felul de lucruri rele și neadevărate împotriva voastră!

12 Bucurați-vă și veseliți-vă, pentru că răsplata voastră este mare în ceruri; căci tot așa au prigunit pe proorocii, care au fost înainte de voi.

Interpretarea *Fericirilor* a fost adesea subiect de intense dezbateri între exegeți. Unii le-au interpretat, ca și în cazul altor texte din Sfînta Scriptură, scalar, pornind de la presupuziția ca Isus vorbește despre o progresie, despre

înaintarea pe drumul spiritual, despre o creștere de la sărăcia spirituală spre performanțe care ne poartă din spațiul noi-față de noi înșine, noi-față de Dumnezeu, spre noi față de alții, precum se întâmplă în cele zece porunci.

S-ar putea ca propunerea de interpretare pe care o sugerez în cele ce urmează să nu fie nici originală, nici foarte adâncă. Mai mult de atât, ar putea fi acuzată de o facilă interpretare din perspectivă sociologică. Totuși, cred că merită atenția, mai ales că în acest fel întreaga arhitectură a așa-numitei „Predici de pe munte” capătă înțeles. Prefer să fiu acuzat de exploatarea abuzivă a detaliului decît de alunecarea spre un domeniu care nu îmi este cunoscut, sociologia.

Discursul din capitolele 5, 6, și 7 din Evanghelia apostolului Matei pare lipsit de coerență formală, fără introducere, cuprins și încheiere, dar la o privire mai atentă prezintă o consecvență ideatică lăuntrică în jurul „răsturnărilor” – inversiuni ale categoriilor de gândire obișnuite vremii – pe care Isus le propune.

Cuvîntarea, analizată după toate criteriile retorice, pare un discurs „ratat”. Lipsește *captatio benevolentiae*, ba mai mult, introducerea pare să-i calce pe nervi pe absolut toți care sînt prezenți să asculte predica. Avem un fel de *captatio* care începe cu dezamăgiri, cu o ademenire și o festă pentru fiecare dintre categoriile sociale prezente. Ca să înțelegem ce este atât de iritant în predica Domnului, cred că trebuie să înțelegem textul din mai multe puncte de vedere diferite.

Așezarea noroadelor

Este important să înțelegem cum anume era așezat poporul, de fapt „noroadele”, în jurul Domnului. Pluralul lui

ὄχλος s-ar putea să indice prezența mai multor diviziuni sociale. Credem că nu la împlinire Matei dă indicații referitoare la amplasarea personajelor principale, ba, mai mult, cred că aceste indicații pot fi cheia înțelegerii întregului pasaj.

Isus s-a suit pe munte⁹⁵, în locul cel mai înalt al locului, ca orice autoritate publică din acea vreme care ar fi ținut un discurs. Textul poate fi înțeles dacă citim cu atenție indicațiile de regie. Isus s-a suit pe munte și aproape de El s-au așezat ucenicii lui. Se poate înțelege că în jurul Său și în jurul ucenicilor s-au adunat, după obiceiul vremii, presupus fiind faptul că norodul nu se afla așezat de-a valma, celelalte categorii din popor, „noroadele”.

Bănuim că tot în apropiere, imediat după ucenici, lângă sau în spatele lor, au stat fariseii, cărturarii, care tot timpul Îl urmăreau îndeaproape pe Domnul. La fel ca ei, oamenii înstăriți, care stăteau de obicei în față⁹⁶. Apoi, în spatele acestora, și întotdeauna în spatele lor, erau bărbații de rînd ai poporului Israel, mai puțin înstăriți, cei care se înclinau pe romani pentru taxele și impozitele luate, dar și pentru teritoriile pierdute.

Între bărbați și următoarea categorie, femeile, era o linie imaginară trasată cu grijă în mințile iudeilor. La sărbători, aceasta era trasată prin despărțituri de tot felul⁹⁷. Mulțimile

⁹⁵ Muntele pomenit în pasaj este de fapt un delușor, o ridicătură. Biblia de la București, 1688, spune „să sui în măgură”, p 753.

⁹⁶ Deseori Domnul Isus se angajează în dialoguri directe cu cei care sunt cel mai aproape împrejură-I: tînărul bogat, cărturari, farisei. Șchiopii, orbii, ciungii, toți schilozii trebuie să strige din spate de undeva ca să fie auziți, fiind izolați de mulțime.

⁹⁷ Pentru înțelegerea contextului, recomand cu deosebită căldură ecranizarea romanului scris de Shalom Alehem, *Tevi Lăptarul*, Editura Biblioteca pentru toți, București, 1961, filmul *Scripcarul de pe acoperiș (Fiddler on the roof)*, 1971, regia Norman Jewison, în mod special scena nunții, în care bărbații dansează separați printr-o frînghie de grupul femeilor. Scandaloasă a devenit încălcarea acestui spațiu.

care ni se prezintă prin tot felul de filmulețe artistice și documentare nu au de-a face prea mult cu felul în care se așezau mulțimile în vremea în care s-a ținut predica de pe munte. Era inadmisibil ca bărbații și femeile să stea în același spațiu, fie și în afara unei clădiri, și să se atingă unii de alții în înghesuală. Aglomerarea nu presupune amestecul.

La fel ca în Templu, primul cerc era cel al bărbaților⁹⁸. Numărătoarea este făcută dinspre centru spre exterior, dinspre cercul bărbaților spre cercul femeilor, spre locul în care stăteau soțiile cu restul familiei, cu pruncii de sîn și copiii pînă la douăsprezece ani.

Dincolo de locul femeilor, o altă linie imaginară. Linia de despărțire este de această dată mai clar trasată. Dincolo de această linie se afla locul celor care aveau un handicap fizic, handicap pe care cei din popor se grăbeau să-l considere o consecință a păcatului⁹⁹. Nici unul dintre cei schilodiți în vreun fel, prin naștere sau în timpul vieții, pe trup, la vedere sau în vreun loc ascuns, nu avea voie să facă parte din comunitatea închinătoare. Aceștia trăiau din cerșit. O tradiție care data de pe vremea lui David le interzicea celor care aveau defecte fizice să intre în Adunarea Domnului¹⁰⁰.

Acestea fiind spuse, cred că ne putem deja imagina cam în ce fel era aranjat poporul: Isus, ucenicii Săi, învățații poporului și fariseii, oamenii înstăriți, bărbații simpli din popor, apoi femeile cu pruncii în brațe și, în cele din urmă, așezați în exterior față de mulțime, cerșetorii schilozi. O astfel

⁹⁸ Acest fapt este susținut și de felul în care s-au făcut numărările la înmulțirea pîinilor. Matei 14:21: Cei ce mâncaseră erau cam la cinci mii de bărbați, în afară de femei și de copii. Vezi și textul Matei 15:38: Cei ce mâncaseră erau patru mii de bărbați, în afară de femei și de copii.

⁹⁹ Ioan 9:2 Ucenicii Lui L-au întrebat: „Învățătorule, cine a păcătuit: omul acesta sau părinții lui, de s-a născut orb?”

¹⁰⁰ 2 Samuel 5:8 David zisese în ziua aceea: „Oricine va bate pe Iebusiți, să arunce în canal pe șchiopii și pe orbii aceia care Sunt vrăjmașii lui David”... De aceea se zice: „Orbul și șchiopul să nu intre în casa Domnului.”

de așezare a noroadelor poate fi susținută nu numai prin texte biblice care sugerează felul în care s-au așezat cei care au participat la întâlnirile publice ale Domnului, ci și prin texte din Vechiul Testament și prin dovezi care pot fi aduse¹⁰¹ de istorici și analiști ai culturii antice din spațiul Mării Mediterane.

	Personajele	Ierarhia
1	Domnul Isus	Profetul
2	Ucenicii Domnului	Ucenicii profetului
3	Învățații și Fariseii	Rang 1
4	Oamenii bogați	Rang 1
5	Bărbații simpli	Rang 2
6	Femeile și copiii	Rang 3
7	Cerșetorii cu handicap	Rang 4

Modalitatea în care ar fi trebuit început discursul, pentru a ține cont de regulile discursului clasic, ar fi fost prin *captatio benevolentiae*, una cel puțin la fel de scurtă ca a apostolului Pavel în Areopag¹⁰². Pe lângă aceasta, ar fi fost necesară adresarea în primul rând a celor din apropiere, pentru ca apoi discursul să se îndrepte spre celelalte categorii prezente. Dar totul se întâmplă pe dos. Domnul ne pregătește o surpriză chiar de la începutul predicii Sale.

Re-așezarea noroadelor

Prin felul în care începe *Predica de pe munte*, Domnul Isus re-așază, după noi criterii, toate categoriile sociale

¹⁰¹ Acest text este o formă scurtată a primei părți dintr-un studiu dedicat *Predicii de pe Munte*, în întregime, care urmează a fi dezvoltat în următorul an. Forma finală a studiului va invoca, dacă este necesar, argumente care să susțină aceste afirmații.

¹⁰² Fapte 17:22 Pavel a stat în picioare în mijlocul Areopagului și a zis: „Bărbați Atenieni! În toate privințele vă găsesc foarte religioși

prezente. De fapt, ceea ce se produce este o răsturnare scandaloașă pentru cei din fața mulțimii și surprinzătoare pentru cei din spate.

Cerșetorii, οἱ πτωχοὶ, sunt primii cărora li se adresează, ca și cum ei ar fi cei dîntîi. Cei de pe urmă devin cei dîntîi¹⁰³. Intrăm în spiritul Evangheliei – o propovăduire a „nedreptății”, o anulare a „cumsecădeniei”, după înțelegerea noastră, o instaurare a unei noi ordini, de la spate spre față, de la cel venit ultimul spre cel venit primul, de la cel care a muncit cel mai puțin spre cel care s-a spetit toată ziua în zăduful zilei. Plata este dată începînd cu cei de pe urmă și sfîrșind cu cei dîntîi¹⁰⁴. Aceasta este prima răsturnare care anunță încă multe altele, poate chiar mai surprinzătoare.

Ce le promite cerșetorilor? Care este binecuvîntarea pentru ei? A lor este Împărăția cerurilor. Cei care erau cerșetori, handicapații care nu aveau acces în Adunarea Domnului, află acum că vor intra direct în Împărăția cerurilor, fără să depună eforturtul fariseilor. Greu și iritant cuvînt pentru fariseii de față, pentru cărturarii și înstăriții norodului, care așteptau prima adresare potrivit protocolului vremii.

Următoarea categorie spre care privește Domnul nu sunt femeile, ci pruncii din brațele lor care plîng de foame, pruncii înfomețați cărora li se promite că vor fi mîngîiați. Aici apare întrebarea care domină toată structura fericirilor: „Cînd, Doamne, cînd?”

Următorii sunt bărbații din norod, însă nu cei cu vază, ci cei care nu erau de viță nobilă, aceia cei mai de jos, cei sărăciți, probabil unii ei numiți *amme haarets*¹⁰⁵. Scrîșnind din dinți și

¹⁰³ Marcu 10:31 Mulți din cei dîntîi vor fi cei de pe urmă, și mulți din cei de pe urmă vor fi cei dîntîi.”

¹⁰⁴ Matei 20:8 Seara, stăpînul viei a zis ispravnicului său: „Cheamă pe lucrători, și dă-le plata, începînd de la cei de pe urmă, până la cei dîntîi.

¹⁰⁵ Franz Delitzsch, *Schachmatt den Blutluhnern*, 1883, p. 41, (vezi www.talmudunmasked.com) susține că „oamenii pămîntului”, după cum se traduce expresia, nu sînt doar cei dintre neamuri sau cei idolatri, ci chiar și

plini de furie împotriva tuturor, plini de frustrări generate și de stăpînirea romană, dar și de taxele de la Templu, umiliți de romanii care le luaseră pămîntul moștenit de la David și înjosiți de cei care ar fi trebuit să le fie călăuze spirituale, de-ai lor, adunaseră în inimă destul venin ca să își fi pierdut și nădejdea în Mesia, și speranțele escatologice referitoare la poporul lui Avraam. Odată cu nădejdea se pierde și generozitatea. Lor, Domnul le promite pămîntul înapoi. Dacă își vor recîștiga blîndețea (πραΰτης), li se va dăruii ca moștenire ceea ce acum le era refuzat.

Altora săraci din popor, dar nu dintre cei care sunt fără proprietăți – nici nu se includ aici cerșetorii –, bărbaților înfometați și însetați, pentru care în alte dăți a înmulțit pînile și peștii sau a transformat apa în vin, le spune că vor fi săturați, că vor avea din belșug. Înfometaților și însetaților prezenți, unii dintre cei care îl vor fi urmat pe Isus doar pentru spectacularul actelor sale sau pentru o masă îmbelșugată pe gratis, le dă binecuvîntarea unei alergări imposibile: neprihănirea – o sete de nestins, o foamete de nepotolit – o neprihănire care trebuie să fie mai înaltă ca a fariseilor și a cărturarilor¹⁰⁶. Spre sfîrșitul capitolului, standardul e ridicat la infinit, spre desăvîrșire: înfometarea și setea vor fi stinse nu cu măsura omului, ci cu măsura lui Dumnezeu Însuși¹⁰⁷ – poruncă imposibilă, dar care trebuie ascultată.

După ce se adresează cerșetorilor-schilozi, femeilor și copiilor, bărbaților din poporul de rînd, urmînd direcția din spate în față, privirea Domnului înaintează spre cei favorizați.

cei din poporul Israel, dar care erau needucați, „proști” și neciopliți. Acest nume a fost dat mai tîrziu creștinilor pentru că noua religie a prins mai ales în rîndul acestei categorii din popor.

¹⁰⁶ Matei 5:20

¹⁰⁷ Matei 5:48 Voi fiți, deci, desăvîrșiți, după cum și Tatăl vostru cel ceresc este desăvîrșit.

Se uită la cei bogați și spune un lucru șocant: „Ferice de cel care face milă, căci va veni vremea când și el, la rîndul lui, va avea parte de milă”. Registrul se schimbă. Binecuvîntarea pentru bogați este o jignire. Cînd anume va avea parte de milă un binefăcător? Cînd va ajunge vreodată vreun *mecena* la mila altcuiva? Cred că „sponsorii” călătoriilor lui Isus, generoși și mîndri, nu lăcrimînd ca femeile cu pruncii plînși în brațe sau strîngînd din măsele ca „oamenii pămîntului”, ci rîzînd, au întreat: „Cînd, Doamne, cînd? Cînd se va întîmpla una ca asta? Așa ceva nu este posibil!” Probabil atunci cînd fiecare dintre cei bogați va ajunge să intre prin urechea acului, să fie trași ca o cămilă prin ce poate fi mai îngust¹⁰⁸. Și astfel, ceea ce la oameni va fi fost cu neputință va fi cu putință, prin har, la Dumnezeu.

După ce poposește asupra celor bogați, privirea lui Isus se îndreaptă spre Farisei, atacînd obsesia lor pentru curăția ritualică: „Ferice de voi, cei curați, dar numai dacă veți fi curați pe dinăuntru, cu inima, nu pe dinafară, precum mormintele văruite.” Arzătoare cuvinte pentru cei care vor primi mustrea deplină în capitolul 23.

Dacă pasajul în ansamblu prezintă o inversiune, „din față în spate”, în dreptul fiecărei fraze există o răsturnare. Fiecare grup este „fericit” cu o binecuvîntare ciudată: cerșetorii cu împărăția; cei care plîng cu încetarea plînsului; cei fără pămînt cu o moștenire greu de imaginat în contextul istoric dat; flămînzii și însetații primesc ca promisiune belșugul. Odată ce Domnul ajunge să se uite la cei din față, la cei așezați în „locurile bune”¹⁰⁹ rezervate în jurul Lui, schimbă tonul

¹⁰⁸ Matei 19:24 Vă mai spun iarăși că este mai ușor să treacă o cămilă prin urechea acului, decât să intre un bogat în împărăția lui Dumnezeu.”

¹⁰⁹ Iacov 2:2 Căci, de pildă, dacă intră în adunarea voastră un om cu un inel din aur și cu o haină strălucitoare, și intră și un sărac îmbrăcat prost; 3 și

adresărilor. Bogaților li se dă binecuvîntarea de a ajunge să li se arate milă tocmai lor, precum cerșetorii. Fariseilor li se descoperă adevărata „curăție”. Frații dintr-o stare de jos sunt înălțați; cei dintr-o stare de sus sunt umiliți¹¹⁰. Nici una dintre categorii nu va rămîne ce este acum. Cerșetorii vor intra unde nu au voie să intre; plînsul va înceta pentru cei obișnuiți cu plînsul; cei obișnuiți cu foamea vor fi săturați; „oamenii pămîntului” își vor primi pămîntul. Milostivii vor fi vrednici de milă și o vor primi, iar cei curați vor fi curați doar dacă vor fi curați cu inima.

După mustrarea cărturarilor, fariseilor și bogaților, Domnul își focalizează atenția asupra ucenicilor. Probabil spre fiii lui Zebedei se uită cînd spune „ferice de făcătorii de pace, căci ei vor fi numiți fii ai lui Dumnezeu”, pentru a continua să vorbească despre un conflict în care vor fi implicați toți ucenicii: prigoana.

Anticlimaxul

După atîtea întoarceri față de logica obișnuită și normele comune, urmează răsturnarea cea mai spectaculoasă. Cum a fost răsplătită răbdarea lui Petru de a fi ascultat acest discurs? Ce întrebări vor fi fost în mintea lui Ioan atunci cînd Domnul se tot apropia de ei, ucenicii, împărțind binecuvîntări într-o parte și alta.

Ceea ce urmează este un moment anticlimactic, la fel ca în pasajul din Matei 11.

voi puneți ochii pe cel ce poartă haina strălucitoare, și-i ziceți: „Tu șezi în locul acesta bun!”

¹¹⁰ Iacov 1:9 Fratele dintr-o stare de jos să se laude cu înălțarea lui. 10 Bogatul, dimpotrivă, să se laude cu smerirea lui: căci va trece ca floarea ierbii.

4 Drept răspuns, Isus le-a zis: „Duceți-vă de spuneți lui Ioan ce auziți și ce vedeți: 5 Orbii își capătă vederea, șchiopii umblă, leproșii sunt curățiți, surzii aud, morții înviază, și săracilor li se propovăduiește Evanghelia.

Fiecărei categorii, pînă la săraci, i se dă ceea ce așteaptă: orbilor – vedere, șchiopilor – picioare sănătoase, leproșilor – piele curată, surzilor – auzul, chiar și morților li se dă învierea. Pare că cel mai simplu lucru dintre toate este răsturnat. Urmează categoria care le include pe aproape toate cele numite mai sus. Aici, pentru *săraci* este folosit același cuvînt ca în Matei 5 (πτωχοὶ), adică termenul care îi desemnează pe cei siliți să cerșească fiindcă au hadicapuri fizice. După ce promite fiecărui suferind vindecarea de boală, Isus creează anticlimaxul, trece deasupra tuturor acestor categorii, generalizînd, și spune: „De fapt, v-am pregătit leacul cel mai scump și mai folositor: cuvinte!” Oare nu este mai simplu să le dai ajutoare săracilor? Nu este mai simplu de produs bunăstarea decît viața pentru morți și pielea nouă pentru leproși? Atunci cînd Domnul se apropie să binecuvînte majoritatea, cerșetorilor – categorie care le include pe toate celelalte deja enumerate – ce le dă? Cuvinte, vorbe, vești bune, adică Evanghelia! Cîtă tensiune! Afirmația cade cu o „greutate de grindă” desprinsă de sus, care, pînă acum, ținuse întremat întreg constructul fragil al adresării. Domnul le-a dat și vindecarea fizică, dar punctul cel mai important al celor spuse și făcute este *în cele spuse* de El, în propovăduirea Veștii Bune a lui Dumnezeu pentru fiecare, și anume că El este soluția. El este vindecarea oribirii spirituale, El-Lumina!. El vindecă șchiopătarea, El-Calea! El vindecă mușcătura leprei păcatului, El-Cel înălțat! El vindecă de surzenie, El-Cuvîntul! El ne învie la o nouă viață din moartea în păcatele și greșelile noastre, El-Învierea și Viața! Pentru toți nenorociții (πτωχοὶ) a venit mîntuirea, Cristos Isus!

Același lucru li se întâmplă acum ucenicilor. Tot acest fragment din discurs este construit pentru ei în mod special. Ca dovadă că esența celor rostite pînă aici este pentru ucenici și că acesta este punctul de maximă intensitate al pasajului avem faptul că ultima fericire este repetată într-un paralelism cumulativ.

10 Ferice de cei prigonți din pricina neprihănirii, căci a lor este Împărăția cerurilor!¹¹ Ferice va fi de voi cînd, din pricina Mea, oamenii vă vor ocări, vă vor prigoni, și vor spune tot felul de lucruri rele și neadevurate împotriva voastră! 12 Bucurați-vă și veseliți-vă, pentru că răsplata voastră este mare în ceruri; căci tot așa au prigoniți pe proorocii, care au fost înainte de voi.

În versetul 10 se încheie de fapt seria fericirilor, dar ultima dintre ele este subliniată prin această construcție în cascadă. Aceasta este sublinierea formală a faptului că discursul se odihnește în cel mai înalt punct, la cea mai productivă idee. Ucenicilor Săi, cei care Îl urmează, deja li se descoperă viitorul luminos, culmea fericirii: să fie prigoniți, ocăriți, urmăriți, atacați verbal. Sesizați ironia?

Încă un lucru este diferit, și anume faptul că în toate celelalte cazuri fericirile sunt la timpul viitor. În cazul de față, motivația pentru care trebuie să te bucuri vine din trecut: „căci tot așa au prigoniți pe proorocii care au fost înainte de voi”.

Pentru toți ceilalți, ascultătorii „de departe” ai lui Isus, binecuvîntările profetului sunt „de bine”. Pentru cei „din față”, dăruți cu de toate, pentru cei cunoscători, binecuvîntarea este muștrare și avertizare. Pentru cei „de aproape”, pentru urmașii Lui, binecuvîntarea este „de rău”. Ucenicilor li se profețește prigoana, conflictul, rana, chiar uciderea și, paradoxal și răsturnat lucru, pentru asta trebuie să te bucuri cel puțin la fel de mult ca cerșetorii care calcă împărăția, ca cei care plîng și

sunt mîngîiați, ca săturații, ca cei care moștenesc pămîntul. Cei tari sunt înmuiiați în lacrimi, dar trebuie să sară de bucurie mai sus ca toți ceilalți. Mare trebuie să fi fost surpriza ucenicilor în urma acestei profeții care se va împlini în dreptul lor din pricina Lui și din pricina neprihănirii.

Să vedem cum arată acum „fericirile”, după ce Domnul i-a pus într-un nou rost pe cei care prezenți în jurul Său. Unele dintre categoriile prezente trebuie să îndeplinească o condiție suplimentară, altele nu.

Ferice va fi de cerșetorii care sunt obișnuiți să ceară, dacă vor cere Duh. Atunci, din obișnuiți ai ușilor închise, vor deveni locatari ai împărăției. Li se va da ceea ce așteaptă tot poporul de la Fariseu și cărturar pînă la *amme haarets*: Împărăția. Cei care plîng, copiii din brațele mamelor, vor primi mîngîierea, dar nu acum, cînd mamele lor așteaptă. *Amme haarets* vor fi pe drept numiți oameni ai pămîntului pentru că vor moșteni pămîntul, dacă se vor lăsa îmblînziți, dacă vor căpăta acea blîndețe a lui Moise care a știut să renunțe și la lucrurile care îi erau pe drept date¹¹¹. Și flămînzii și însetații vor primi pe săturate, dar trebuie să înfometeze și să înseteze pentru cu totul altceva decît cele ce se văd: pentru neprihănire. Cei milostivi vor fi milostiviți atunci și numai atunci cînd vor ajunge la mila Domnului. Cei curați vor vedea pe Dumnezeu, după cum așteaptă, dar numai dacă își vor fi curățit întîi inimile. Iată că apare din cînd în cînd cîte o mutație într-un alt registru: „va fi bine...dar... în condițiile pe care nu le-ați prevăzut și imaginat”, în condițiile Domnului.

Odată cu numirea celor care seamănă pacea¹¹², Isus se îndreaptă spre categoria ucenicilor cărora le reamintește că vor fi numiți fii de Dumnezeu abia după ce vor reuși să se împace între ei, lecție pe care Ioan a învățat-o atît de bine și a

¹¹¹ Exod 32:32

¹¹² Iacov 3:18 Și roada neprihănirii este semănată în pace pentru cei ce fac pace.

propovăduit-o în prima sa epistolă. Tot Ioan spune că ne-a dat dreptul să ne numim copii ai lui Dumnezeu¹¹³, după ce ne vom fi împăcat cu Domnul, primindu-L.

Isus îi confruntă aici și pe ucenicii săi, cărora le propune un destin de nedorit, destinul proorocilor uciși aproape de altar. Dar îi confruntă și pe fariseii și cărturarii care se doreau numiți fii ai lui Avraam și fii ai lui Dumnezeu, prin Avraam, și care se vedeau acum înlocuiți de niște oameni simpli și necultivați, țărani, meșteșugari, pescari, foști vameși.

	Personajele	Condiția	Profeția
1	Cerșetorii	de duh	intrarea în Împărăție
2	Cei ce plîng	-	mîngîierea
3	<i>Oamenii pămîntului</i>	cu blîndețe	moștenitori ai pămîntului
4	Flămînzii și însetații	după neprihănire	vor fi săturați
5	Milostivii	-	vor avea parte de milă
6	Cei curați	cu inima curată	vor vedea pe Dumnezeu
7	<i>Ucenicii</i>	făcători de pace	fii ai lui Dumnezeu
	<i>Ucenicii – prizoniți</i>	neprihăniți	intrarea în Împărăție
	<i>Ucenicii – atacați</i>	din pricina Lui	profeți ca profeții

Cînd privirea Domnului se îndreaptă spre ucenici, numindu-i „făcători de pace”, textul funcționează la fel ca în cazul celor „blînzi”. „A face pace” este condiția care funcționează în același fel ca și „blîndețea”, în cazul celor frustrați și doritori de răzbunare împotriva celor care le stăpîneau pe nedrept pămînturile. Celelalte profeții se adresează tot ucenicilor. Ferice este de cei prizoniți din pricina Lui, adică urmașii Domnului, dar numai dacă vor fi prizoniți din pricina neprihănirii și a Lui. Ferice de cei care vor fi agresați verbal, calomniați, pentru că răsplata le este mare în ceruri. Aici este o reiterare a concepției de moștenire a împărăției. Ideea cea mai surprinzătoare vine abia spre finalul

¹¹³ Ioan 1:12

pasajului, pentru că „vă veți învredinici de aceeași soartă ca profeții dinaintea voastră”. Din momentul acesta ar trebui să înceapă scandalul, pentru că Isus se uită la cei care s-au așezat aproape de El și îi numește profeți, egali cu cei dinainte pe baza faptului că vor repeta istoria conflictului dintre profeți și buncii fariseilor¹¹⁴. Isus pune față în față mai multe categorii din aceeași mulțime. Aduce sabia între cerșetori și farisei, oferindu-le cerșetorilor ceea ce așteptau fariseii, între bărbații simpli și cei înstăriți, între înfomețați și îmbogațiți, între urmașii celor ce i-au ucis pe profeți și propriii săi ucenici. Finalul acestei introduceri este exploziv, aiuritor pentru oricine care a înțeles aluziile. Tensiunea este maximă atunci când Domnul se îndreaptă și le vorbește în continuare doar ucenicilor. Se poate bănuși că, după o astfel de *captatio*, unii vor fi plecat deja. Rînduiala Domnului devine dezordine pentru farisei, vameși și stricate. Bolnavii vin în față, se apropie și se ating de El. Fariseii, cărturarii și bogații sunt respinși și muștrați. Femeile se apropie cu pruncii plînși ca să îi slujească și, nemaipomenit lucru, să îi și atingă picioarele cu părul, și capul cu mirul. Înfomețații și însetații găsesc Pîinea Vieții și Apa Vieții, iar oamenii pămîntului devin moștenitori ai Cerului. Cum să nu răstigești pe Cineva care răstoarnă tot ce ai știut, trăit, practicat și orînduit pînă atunci ca să reușești în a satisface neprihănirea lui Dumnezeu? „Veniți după mine, că vă va fi numai rău! Ceilalți care stau departe vor avea parte numai de bine. Veniți după mine, veți fi persecutați; acesta este prețul!” Cum să urmezi un asemenea învățător?

¹¹⁴ Matei 23:29: Vai de voi, cărturari și Farisei fățarnici! Pentru că voi zidiți mormintele proorocilor, împodobiți gropile celor neprihăniți, 30 și ziceți: Dacă am fi trăit noi în zilele părinților noștri, nu ne-am fi unit cu ei la vărsarea sîngelui proorocilor.31 Prin aceasta mărturisiiți despre voi înșivă că Sunteți fiii celor ce au omorât pe prooroci.32 Voi, deci, umpleți măsura părinților voștri!

Ultima imagine, cea a conflictului, contrastează cu „fericirea” anterioară de a fi făcător de pace. Ucenicii, urmașii Domnului, sunt chemați să fie făcători de pace, dar tocmai ei vor stârni conflictul. Vor fi ca niște oi în mijlocul lupilor¹¹⁵. Vor aduce sabia acolo unde război n-a fost. Împăciuatorii vor aduce conflict, prigoană, ocară. Vor atrage calomniile împotriva lor și, culmea culmilor, aceiași se vor bucura și veseli, nu pentru ceea ce li se întâmplă *acum*, ci pentru promisiunea care este proiectată la fel de departe ca cea a cerșetorilor: o răsplătă *atunci*, în ceruri, la sfârșit, când va fi instaurată Împărăția, când neprihănirea și pacea vor domni pe pământul golit de conflicte. Acum se vor bucura doar că împart aceeași soartă cu profeții din vechime.

Nu trebuie forțat textul ca să obținem șapte fericiri. Dacă îl citim din perspectiva împărțirii și distribuției noroadelor în jurul vorbitorului, dacă ținem seama de faptul că Matei face nu numai notații de regie pentru contextul minim, dar dă indicații și asupra compoziției mulțimilor în capitolul 4¹¹⁶ (pasaj ignorat de obicei în unele interpretări referitoare la Fericiri), atunci înțelegem spiritul în care a fost scris întreg discursul programatic al Mîntuitorului.

Tehnica de răsturnare și inversare a ceea ce este „în față” cu cele ce sunt „în spate”; „aproapele” cu „departele”; „sus”-ul

¹¹⁵ Matei 10:16: Iată, Eu vă trimit ca pe niște oi în mijlocul lupilor. Fiți, deci, înțelepți ca șerpii, și fără răutate ca porumbeii.

¹¹⁶ Matei 4:23: Isus străbătea toată Galilea, învățînd pe norod în sinagogi, propovăduind Evanghelia Împărăției, și tămăduind orice boală și orice neputință care era în norod. 24 I s-a dus vestea în toată Siria; și aduceau la El pe toți cei ce sufereau de felurite boale și chinuri: pe cei îndrăciți, pe cei lunatici și pe cei slăbănogi; și El îi vindeca. 25 După El au mers multe noroade din Galilea, din Decapole, din Ierusalim, din Iudea și de dincolo de Iordan.

cu „jos”-ul; „interiorul” cu „exteriorul”¹¹⁷; „lăuntric-personalul” cu „public-ritualic”; „vinovatul” cu „nevinovatul” străbate toată *Predica de pe munte*, de la un capăt la celălalt. Profetul-Cuvântul care s-a urcat pe munte își rotește privirile peste noroade și pune într-un nou rost¹¹⁸, printr-o rostire plină de noi înțelesuri, oameni și fapte, lucrurile și ritualul, vizibilul și nevăzutul, legea și neprihănirea, omul și Dumnezeu. Isus cel drept ne strâmbă lumea pentru a o îndrepta. Isus cel Sfânt ne rușinează faptele și ne arată nedesăvârșirea pentru a ne chema spre desăvârșirea Tatălui. Umilește înălțimile. Ridică pe cei de jos. Oprește bocetul și stârnește lacrimile celor ce mai de mult rîdeau. Pe necărturari îi investește profeți. Pe cei avuți îi declară vrednici de milă. Pe nenorociți îi înscăunează în Împărăție. Pe dezmoșteniți îi cinstește cu titluri de noblețe. Isus cel Drept răstoarnă mesele tocmelilor și socotelilor noastre închipuite cu Dumnezeu, cele fără rost și socoteală, pentru a impune o nouă rînduială, pentru a-și așeza rostul Lui.

¹¹⁷ Să nu juri, să nu îți sprijini jurământul pe cele vizibile dimprejurul tău. Sprijină-te doar pe ce este în tine și la tine; propria vorbire; „da”-ul „da” și „nu”-ul „nu”.

¹¹⁸ Biblia de la București spune: „Și deșchizînd rostul Său, învăța pre ei, zicînd”, p. 753. Isus pune într-un nou rost lucrurile prin rost, sinonim al gurii Sale binecuvîntate.